

Centar za istraživanje Međimurja

u suradnji s

Ogrankom Matice hrvatske u Čakovcu,

Turističkom zajednicom Međimurske županije

i

Međimurskom prirodom – Javnom ustanovom za zaštitu prirode

organiziraju

Prvi međunarodni znanstveni skup

NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA u porječju Mure i Drave

(Međimurje, 9. – 11. studenoga 2023.)

Pozivamo vas da sudjelujete na Prvome međunarodnom znanstvenom skupu *Nematerijalna kulturna baština u porječju Mure i Drave*, koji će se održati od 9. do 11. studenoga 2023. godine u Čakovcu, Murskom Središću i Donjoj Dubravi.

Pojam nematerijalna kulturna baština (NKB) u široj je upotrebi od 2003. godine kada je UNESCO usvojio Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine. U njoj je nematerijalna baština definirana na sljedeći način:

„Nematerijalna kulturna baština znači vještine, izvedbe, izričaje, znanja, umijeća, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koji su povezani s tim, koje zajednice, skupine i u nekim slučajevima, pojedinci prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine. Ovu nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi iz naraštaja u naraštaj, zajednice i skupine stalno iznova stvaraju kao odgovor na svoje okruženje, svoje međusobno djelovanje s prirodom i svojom poviješću koja im pruža osjećaj identiteta i kontinuiteta.

Područja manifestiranja kulturne baštine:

- (a) usmena predaja i izričaji, uključujući jezik kao sredstvo komunikacije nematerijalne kulturne baštine,
- (b) izvedbene umjetnosti,
- (c) običaji, obredi i svečanosti,
- (d) znanje i vještine vezani uz prirodu i svemir,
- (e) tradicijski obrti.”

Dvadeset godina nakon usvajanja Konvencije Centar za istraživanje Međimurja organizira znanstveni skup s krovnom temom nematerijalne baštine. U proteklom razdoblju ovaj vid baštine postao je izrazito popularan jer je ponudio novi sadržaj koji je lako poveziv s drugim granama gospodarstva poput kreativnih industrija, obrtništva, turizma, ali i utro put novom modelu suradnje profesionalnih/formalnih institucija i zajednice ili pojedinaca. Svaka od njih razvila je svoj odnos s dobrima zaštićenima kao nematerijalna baština te s ljudima – nositeljima vještina. Imajući na umu sve navedeno, na skupu bismo željeli obraditi sljedeće teme:

- **Područja manifestiranja kulturne baštine**

Prema Članku 2 Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine nematerijalna baština manifestira se na sljedeće načine: usmena predaja i izričaji, uključujući jezik kao sredstvo komunikacije NKB, izvedbene umjetnosti, običaji, obredi i svečanosti, znanje i vještine vezani uz prirodu i svemir, te tradicijski obrti. Fokus ovog segmenta konferencije bit će na predstavljanjima odabranih nematerijalnih kulturnih dobara (studije slučaja) s ciljem analize dobrih i loših strana same definicije nematerijalne baštine, procesa upisa u pojedinim državama, a ponajviše reakcijama pojedinca ili zajednice kao nositelja tih nematerijalnih kulturnih dobara.

- **Povijesni temelji i konteksti za pučku/usmenu/predajnu tradiciju**

Mnoge usmene predaje, legende i mitovi imaju temelja u stvarnim povijesnim događajima, a kroz određeno vremensko razdoblje, desetljeća ili stoljeća poprimaju druge dimenzije. Fokus ovog segmenta bit će povijesni temelji i kontekst usmenih predaja, legendi i mitova, preobražaj povijesnih temelja u druge oblike – nerijetko i nadnaravne, koliko daleko u prošlost možemo pratiti historiografske podatke o određenoj predaji, te u konačnici i pitanje je li i historiografija sama autor određenoga mita ili legende.

- **Istraživanje NKB prije i poslije Konvencije**

Ono što danas prema UNESCO-ovoj Konvenciji nazivamo nematerijalnom baštinom u prošlosti se nazivalo pučkom, predajnom, usmenom i folklornom baštinom, potom tradicijskim obrtima i zanatima, kao i vještinama i znanjima iz različitih polja (npr. medicine, poznavanja prirodnih pojava i sl.). Neka od pitanja koja želimo otvoriti ovim segmentom su sljedeća: Razlikuju li se istraživanja nematerijalne baštine prije i poslije usvajanja Konvencije? Je li istraživanje nematerijalne baštine prvenstvo u domeni etnologije, antropologije i lingvistike? Funkcionira li pristup „od dolje prema gore“ (*bottom up*)? Je li pojam nematerijalna baština najbolji izbor? Koliko je usvajanje Konvencije pridonijelo popularizaciji nematerijalne baštine?

- **Razvoj metodologije istraživanja NKB i pitanje etike**

Istraživanje nematerijalne baštine slijedi razvoj metodologije provođenja istraživanja u humanističkim i društvenim znanostima. No, novina je pomicanje fokusa istraživača (i očuvanja) s (neživog) predmeta na (živog) pojedinca ili zajednicu. S time je usko povezano pitanje etike u istraživanjima koje se regulira pisanim kodeksima pojedinih struka. Pitanje metodologije i etičnosti ovdje želimo promatrati iz dvaju kutova: odnosa u kojem istraživač nastupa iz pozicije moći te obrnuto, odnosa u kojem su istraživani pojedinci ili zajednice u tom položaju. Naglasak je ovog segmenta na pitanju restitucije (odjeka istraživanja na istraživani predmet ili pojedinca/zajednicu) kao i na položaj (možda čak i prava) istraživača.

- **Izvori za istraživanje i zaštitu NKB**

Istraživanje pučke/usmene/predajne tradicije interdisciplinarn je proces koji od istraživača zahtijeva poznavanje velikog broja pisanih, usmenih i kulturno-umjetničkih te digitalnih izvora (besplatnih ili ne). Uz proučavanje već postojećih izvora, neminovno je provođenje terenskih istraživanja u zajednicama koje njeguju pojedino dobro. U ovom segmentu željeli bismo se usredotočiti na isprepletenost pučke/usmene/predajne tradicije s drugim granama znanosti poput povijesti, povijesti umjetnosti, etnologije, antropologije, sociologije, arheologije, lingvistike i znanosti o književnosti te analizirati uspješne kao i one neuspješne pokušaje (studije slučajeva).

- **Identitet i autentičnost**

Od usvajanja Konvencije koja je u potpunosti usmjerena na zajednicu ili pojedinca pitanje identiteta i autentičnosti pojedinog fenomena, danas zaštićenoga kulturnog dobra, aktualnije je nego ikad. No, NKB ne poznaje granice kao materijalna baština te je neko dobro zaštićeno na području jedne ili više država. Jednako tako treba razmotriti i slučajeve u kojima zajednica ne prihvaća (u manjoj ili većoj mjeri) predložene kandidature, odbija sudjelovati u elementima zaštite ili je jednostavno indiferentna prema nekom fenomenu u svojoj neposrednoj okolini. Kako pomiriti te dvije strane? Treba li uopće? Kako takva definicija NKB utječe na pitanje identiteta pojedinca ili cijele zajednice? Uklapa li se pojam nematerijalne kulture u projekt razvijanja europskog identiteta unutar Europske unije?

- **Prezentacija NKB – sinergija kulture, gospodarstva i turizma**

Najvidljiviji aspekt nematerijalne baštine svakako je njezina prezentacija. Danas je možemo naći u klasičnim muzejima, eko-muzejima, interpretacijskim centrima, centrima za posjetitelje, na interpretacijskim pločama u otvorenom prostoru ili digitalnim sadržajima na internetskim stranicama ili društvenim mrežama. Neka od pitanja koja želimo otvoriti ovim segmentom su sljedeća: Koji se načini prezentacije nematerijalne baštine pokazuju boljima od drugih? Na koji se način nematerijalna baština prikazuje u nabrojenim institucijama? Kako uključiti nositelje u prezentaciju? Kako istraživanja i prezentacija nematerijalne baštine utječu na turistički sektor domicilne regije? Koja je uloga turističkih zajednica/ureda u promociji nematerijalne baštine? Može li se i treba li se (nematerijalna) baština gledati kao roba na kapitalističkom tržištu?

VAŽNI DATUMI

Rok za slanje sažetaka: 1. svibnja 2023. (ispunjene prijavne obrasce poslati na centarmedimurje@gmail.com)

Obavijest o prihvaćenim sažecima: 1. lipnja 2023.

Datumi održavanja skupa: 9. – 11. studenoga 2023.

Rok za slanje radova: 1. travnja 2024. (radove poslati na centarmedimurje@gmail.com). Upute za pisanje radova poslat ćemo svim sudionicima skupa nakon održavanja skupa.

Objava zbornika: 2025. godine

ZNANSTVENO-PROGRAMSKI ODBOR

1. akademik Dragutin Feletar, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
2. prof. dr. sc. Đuro Blažeka, Sveučilište u Zagrebu (Hrvatska)
3. prof. dr. sc. Zvonko Kovač, Sveučilište u Zagrebu (Hrvatska)
4. prof. dr. sc. István Lukács, Sveučilište Lóránd Eötvös (Mađarska)
5. prof. dr. sc. Živko Gorjanac, Visoka škola Józsefa Eötvösa (Mađarska)
6. prof. dr. sc. Belkisa Dolić, Univerzitet u Bihaću (Bosna i Hercegovina)
7. prof. dr. sc. Renata Šamo, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli (Hrvatska)
8. prof. dr. sc. Nataša Štefanec, Sveučilište u Zagrebu (Hrvatska)
9. izv. prof. dr. sc. Vladimir Legac, Sveučilište u Zagrebu (Hrvatska)
10. izv. prof. dr. sc. Draženko Tomić, Sveučilište u Zagrebu (Hrvatska)
11. dr. sc. Tjaša Jakop, Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti (Slovenija)

KORISNE INFORMACIJE

Skup će se održati na tri lokacije u Međimurju (Čakovec, Mursko Središće i Donja Dubrava). Prva dva dana održavat će se izlaganja, a za treći je dan predviđen izlet po Međimurju. Radni su jezici skupa hrvatski, engleski i slovenski.

Za sudjelovanje na skupu ne plaća se kotizacija. Troškovi puta i smještaja sudionika nisu pokriveni.

Organizatori pokrivaju trošak tiska knjižice sažetaka, poklon-vrećicu, kavu i osvježenje u pauzama, dva ručka tijekom dva dana skupa, izlet trećega dana skupa te tisak zbornika (predviđeno objavljivanje 2025. godine).

KONTAKT

Za sve informacije možete se obratiti tajniku skupa na centarmedimurje@gmail.com.

S poštovanjem,

Janja Kovač,

tajnica skupa

